

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการศึกษาอิสลามในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ กรณีศึกษาชาวอัสศุฟพะฮุ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสำคัญของการศึกษาอิสลาม

1.1. การศึกษาอิสลามเป็นสิ่งจำเป็น(ฟัรฎู)สำหรับมุสลิมทุกคน

อิสลามกับการศึกษา เป็นสิ่งควบคู่กันที่ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ เพราะสาร(วะหฺยฺ)ฉบับแรกที่จะถูกประทานลงมายังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้น ล้วนแล้วได้ตระหนักในเรื่องของการศึกษา

1.2. การศึกษาอิสลาม เป็นคุณลักษณะของการศรัทธา

แท้จริงแล้ว ฐานะของความรู้กับความศรัทธานั้น เปรียบเสมือนวิญญาณกับร่างกายของมนุษย์ ดังนั้นจำเป็นสำหรับมุสลิมต้องไขว่คว้าความรู้ที่เลิศที่สุด และมีเกียรติที่สุด และสูงส่งที่สุด ความรู้ที่ทำให้เราใกล้ชิดกับพระองค์อัลลอฮฺ คอยปกป้องเราให้อยู่ในการยอมรับเห็นชอบของพระองค์ และคอยทำให้ตัวเราห่างไกลจากสิ่งอธรรมต่อพระองค์” (al-Hazimiy 2001:79)

1.3. การศึกษาอิสลามเป็นปัจจัยสำคัญต่อความประเสริฐและความมีเกียรติสำหรับมนุษย์

การศึกษาอิสลามเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มนุษย์นั้นถูกยกระดับจากความเป็นอยู่ของพวกเขาเหนือจากผู้ที่ไม่ได้มีการศึกษา เพราะผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา แม้จะเป็นคนมีฐานะต่ำต้อยมาแต่กำเนิด เขาจะได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีเกียรติสูงส่งกว่าผู้ไม่มีการศึกษาอย่างสิ้นเชิง เพราะอิสลามมิได้ถือชาตินิคมกำเนิดหรือเชื้อสายเป็นสำคัญ แต่คำนึงถึงความรู้ และการใช้ความรู้เพื่อความ

ดีงามเสียมากกว่า ความรู้คือพื้นฐานของความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นคนยากจนจึงสามารถที่จะมีตำแหน่งสูงๆ ในวงการราชการในประเทศมุสลิมได้ และด้วยการศึกษาเฝ้าเองที่ทำให้ความแตกต่างทางชนชั้นในอิสลามมีน้อยมาก จึงทำให้คนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ความยากจนมิได้เป็นอุปสรรคที่จะก้าวไปสู่ตำแหน่งสูงๆ ในโลกอิสลาม เพราะอิสลามเป็นศาสนาแห่งประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มีความเท่าเทียมและความยุติธรรมอย่างสมบูรณ์”(Muhammad ‘Atiyah al-Ibrashiy 2551:25)

1.4. การศึกษาอิสลามจะนำมาซึ่งความสำเร็จแก่มนุษย์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ชี้แนะกับมุสลิมทุกคนให้มีการศึกษา เพราะการศึกษาจะนำมาซึ่งความยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ และความยำเกรงจะนำมาซึ่งความสำเร็จได้ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งท่านอิมามซาฟิฮีย์ ได้กล่าวไว้ว่า ความว่า “ ผู้ใดก็ตามที่ปรารถนาโลกนี้เขาต้องมีการศึกษา และผู้ใดที่ปรารถนาโลกหน้าก็ต้องมีการศึกษา และผู้ใดที่ปรารถนาทั้งสองอย่างก็ต้องมีการศึกษา” (al-Nawawiy ม.ป.ป. :1/42)

1.5 การศึกษาหาความรู้ เป็นหนทางหนึ่งเพื่อนำสู่สวนสวรรค์ของอัลลอฮ์ และได้รับความโปรดปรานจากสรรพสิ่งทั้งหลายบนโลกนี้

ความรู้ศาสนาเปรียบเสมือนดวงไฟส่องสว่าง เป็นตัวนำทาง ที่จะนำมนุษย์ไปสู่สวรรค์ ผู้ที่มีความถูกต้องตามที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประสงค์ ผู้ใดที่ได้ศึกษาหาความรู้ศาสนา ด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ และไม่ได้มุ่งหวังสิ่งตอบแทนใดๆ จากโลกนี้ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตอบแทนเขาด้วยสวนสวรรค์ และได้รับความโปรดปรานจากสรรพสิ่งทั้งหลายที่อยู่บนโลกนี้

2. การจำแนกศาสตร์ในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

ตามทัศนะของอัลกุรอานแล้ว ที่มาของความรู้และศาสตร์ต่างๆ นั้นจะมีอยู่ สองประเภท (1) วะหฺยฺ (2) ประเภทประสบการณ์ ความรู้ประเภทแรกนั้น เราจะได้มาจากนบีมุฮัมมัด ﷺ ในขณะที่ความรู้ประเภทที่สองจะได้มาจากใครก็ได้

(1)- ศาสตร์วะหฺยฺ คือศาสตร์ที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ประทานลงมายังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยผ่านมลาอิกะฮฺญิบรียล عليه السلام เป็นศาสตร์ที่มีคุณสมบัติคงตัว ไม่สามารถที่จะเพิ่มเติมหรือละเลยสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ ศาสตร์ดังกล่าวนี้ คือศาสตร์ที่มาจากอัลกุรอานและฮิสสุนนะฮฺ

(2)- ศาสตร์ที่มาจากประสบการณ์ ศาสตร์ที่มาจากประสบการณ์ เป็นศาสตร์ที่นอกเหนือจากอัลกุรอานและฮิสสุนนะฮฺ ซึ่งเป็นศาสตร์ทั่วไป ที่ได้มีการศึกษา ในสมัยของท่านนบี ﷺ เช่นศาสตร์ เกี่ยวกับการเกษตร พลศึกษา ภาษาเพื่อการสื่อสาร ฯลฯ

3. โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

1. หลักสูตรด้านหลักการศรัทธา(อะกีดะฮฺ) ประกอบด้วย หลักการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ เราะซูล มลาอิกะฮฺ คัมภีร์ต่างๆ วันอากิเราะฮฺกำหนดการณฺดีหรือร่าย รวมทั้งการศรัทธาต่อสิ่งเร้นลับ วันฟื้นคืนชีพ และการตอบแทน และศรัทธาต่อสวรรค์และนรก ฯลฯ

2. หลักสูตรด้านหลักการภักดีหรือ ความสัมพันธ์ระหว่างบ่าวกับพระผู้อภิบาล ซึ่งประกอบด้วย การละหมาด ชะกาด ถือศีลอด และหัจญ์ เป็นต้น

3. หลักสูตรด้านกฎหมายครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย การแต่งงาน สิ้นสุด การหย่าร้างสิทธิระหว่างสามีภรรยา การให้นม การส่งเสีย และมรดก เป็นต้น

4. หลักสูตรด้านมูอามะลาต ซึ่งประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนทรัพย์สินและเงินตราระหว่างกัน เช่นการซื้อขาย ดอกเบี้ย การยืม การขายผ่อน การประกัน การมอบหมาย หุ้นส่วน การจ้างการทำเกษตร การเช่า และหลักการพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ และการฟื้นฟูที่ดิน เป็นต้น

5. หลักสูตรด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งประกอบด้วย ระบบการปกครอง การดูแลประชาชน สิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองหรือผู้นำ ผู้สำเร็จราชการ ผู้พิพากษา และอื่นๆ

6. หลักสูตรด้านการลงโทษ ซึ่งเป็นหลักสูตร ที่เกี่ยวกับการกำราบบรรดาผู้ที่อธรรม ซึ่งประกอบด้วย การลงโทษประหารชีวิต การจำคุกใหม่ การลงโทษทางอาญา การเนรเทศ เป็นต้น

7. หลักสูตรด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญด้านความสัมพันธ์ของรัฐอิสลามกับรัฐอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ในช่วงสันติ ความสัมพันธ์ในช่วงสงคราม การให้สันติภาพ การทำสัญญาสงบศึก การทำสงคราม และการปฏิบัติต่อเชลยศึก เป็นต้น

8. หลักสูตรด้านการอุปโภคและบริโภค ซึ่งประกอบด้วยอาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้า และเครื่องประดับ เป็นต้น

9. หลักสูตรด้านจริยธรรมทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย มารยาทในการพูดคุย มารยาทในที่ชุมชน มารยาทในสภา มารยาทในการเยี่ยมเยือน การให้สลาม การขออนุญาต การกิน การดื่ม และการส่งเสริมให้มีจริยามารยาทที่ดี เช่น การอ่อนน้อมถ่อมตน การโอบอ้อมอารี การอดทน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การซื่อสัตย์สุจริต การอาย การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การไว้ใจ การให้ความสำคัญกับเพื่อนบ้าน การให้เกียรติแขก เป็นต้น

4. รูปแบบการศึกษาในสมัยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

การจัดการศึกษาในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัดนั้น เราสามารถที่จะจำแนกออกเป็น สองรูปแบบ อันได้แก่

4.1 รูปแบบการศึกษาแบบเป็นทางการ

1. การศึกษาแบบสถาบันเป็นหลัก

คือ การศึกษาโดยใช้สถาบันเป็นศูนย์กลางอย่างเป็นทางการ เช่น สถาบันอัล-อรัคม มัสญิด สถาบันอัศศุฟฟะฮ์ ฯลฯ

2. การศึกษาในรูปแบบกลุ่ม หรือหะละเกาะฮ์

คือ การศึกษาโดยการจัดกลุ่มรวมตัวกันในรูปแบบหะละเกาะฮ์(วงกลม)และมีตัวแทนหนึ่งคนจะเป็นคนอธิบายหรือบรรยาย

3. การศึกษาแบบกำหนดตารางหรือกำหนดกลุ่มเฉพาะ

คือ การศึกษาที่มีการจัดตารางไว้ล่วงหน้าระหว่างครูและผู้เรียน จะเป็นการกำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะหรือไม่กำหนดก็ได้

4.2 การศึกษาแบบไม่เป็นทางการ

1. การศึกษาตามอัธยาศัย

คือ การศึกษาโดยไม่มีการจัดสถานที่หรือตารางไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะเกิดขึ้นที่ไหนก็ได้เมื่อมีโอกาส

2. การศึกษาตามสภาพโอกาส และสถานการณ์

คือ การศึกษาแบบไม่มีตารางนัดหมาย โดยเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งปรากฏ ที่จะต้องแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน

5. สถาบันการศึกษาอิสลามในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ

5.1. สถาบันอัลอรัคม

สถาบันอัลอรัคม เป็นสถาบันการศึกษาที่ท่านนบี ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่าน ได้มีการจัดการศึกษาอย่างลับๆ ซึ่งเป็นบ้านของท่าน อรัคม อิบน์ อบีอรัคม สถาบันแห่งนี้ตั้งอยู่ ณ เขาเศาะฟา ใกล้กับมัสญิดนครมักกะฮ์

5.2. สถาบันมัสญิด

มัสญิด ไม่เพียงเป็นสถานที่สำหรับทำอิบาเดฮ์เพียงเท่านั้น แต่มัสญิดยังมีบทบาทอีกมากมายที่เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งในส่วนของภารกิจของมัสญิดและการใช้งานหลักๆ คือ การที่มุสลิมได้ค้นคว้าหาความรู้ และศึกษาเกี่ยวกับศาสนาของเขา หมายความว่า มัสญิดนั้นได้เปิดประตูทางการศึกษาให้กับทุกคน ไม่ใช่สำหรับคนบางคนเท่านั้น ซึ่งจะต่างไปจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ ที่มีไว้เฉพาะกลุ่มคนบางจำพวกเท่านั้น

5.3.สถาบันอัศศุฟพะฮุ

อัศศุฟพะฮุ ถือว่าเป็นสถาบันทางการศึกษาวิชาการอิสลามที่สำคัญ ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านหลังของมัสญิดคนบี ﷺ วิชาที่มีกาสอนในอัศศุฟพะฮุ ได้แก่ วิชาอัลกุรอาน ตัจญีวีด และวิชาการอิสลามอื่นๆ ผู้อำนวยการจัดการเรียนการสอนในสถาบันแห่งนี้คือท่านนบีเองและผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากท่านนบี วัตถุประสงค์ของการศึกษาในสถาบันแห่งนี้คือ การขัดเกลาจิตใจและจุดประทีปแห่งดวงวิญญาณให้สว่างไสว และยกระดับมนุษย์จากระดับมูอ์มินให้เป็นระดับมุหุซัน (Bilgrimi and Ashraf, 1985: 18 อ้างใน อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต 2546:15)

6. ความหมายของอัศศุฟพะฮุ และชาวอัศศุฟพะฮุ

1.ความหมายเชิงภาษา

อัศศุฟพะฮุ หมายถึง อาคาร หรือ ที่ร่มเงา

2.ความหมายเชิงวิชาการ

อัศศุฟพะฮุ ชายคาที่อยู่ทางด้านหลังของมัสญิดเราะฮ์ลุลลอฮุ เป็นที่พักสำหรับคนยากไร้ ซึ่งพวกเขาได้ถูกเรียกว่า ชาวอัศศุฟพะฮุ Ahl al-Suffah”

3.ความหมายของชาวอัศศุฟพะฮุ

ชาวอัศศุฟพะฮุ คือผู้คนยากไร้จากบรรดามุฮาญิรีน ซึ่งพวกเขาได้มาพักพิง ณ สถานที่ร่มเงาของมัสญิดคนบี ชาวอัศศุฟพะฮุ เป็นแขกของอิสลาม ซึ่งพวกเขาได้ค้างคืน ณ ร่มเงาของมัสญิดคนบี ﷺ

4. ความสำคัญของอัศศุฟพะฮุ

1.การให้การดูแลของท่านนบี ﷺ ต่อชาวอัศศุฟพะฮุ

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ความสำคัญกับชาว อัศศุฟพะฮุเป็นอย่างมาก บางครั้งท่านจะไปเยี่ยม ถามทุกข์สุขของพวกเขา เพื่อที่จะทราบว่าใครบ้างที่เจ็บไข้ได้ป่วยในหมู่พวกเขา เมื่อมีอะไรที่ท่านจะช่วยได้ท่านก็จะช่วยด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ในบางครั้ง ท่านนบี ﷺ จะเสียดสละเพื่อพวกเขา และจะให้ความสำคัญแก่พวกเขา มากกว่าความสำคัญต่อครอบครัวของท่าน ﷺ เสียอีก

2. การให้การดูแลเอาใจใส่ของบรรดาเศาะหาบะฮ์ต่อชาวอัศศุฟพะฮ์

บรรดาเศาะหาบะฮ์ต่างก็ให้ความสำคัญต่อชาวอัศศุฟพะฮ์ เพราะท่านนบี ﷺ ได้ทำตัวอย่างให้แก่พวกเขา และได้กำชับให้พวกเขาเหล่านั้น คอยบริการในส่วนของการอาหาร และสิ่งของต่างๆ ให้กับพวกเขา

5. การก่อตั้งและการพัฒนาของสถาบันอัศศุฟพะฮ์

1. ต้นกำเนิดของสถาบันอัศศุฟพะฮ์

บ้านคนโสด ภายหลังจากการอิญญ์เราะฮ์ฮ์มายังนครมะดีนะฮ์ คนที่มีครอบครัวหรือญาติมิตรก็จะปลีกตัวไปอยู่กับพวกเขา แต่สำหรับบรรดาวัยรุ่นหรือคนโสดที่ไม่มีครอบครัวหรือญาติมิตรก็จะใช้มัสญิดเป็นสถานที่พักพิง

การค้างคืนในมัสญิด

ภายหลังจากที่ได้ก่อสร้างมัสญิดเสร็จเรียบร้อยแล้ว พวกกลุ่มคนโสดบางคนเห็นว่า มัสญิดน่าจะเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการค้างคืนของพวกเขา และมัสญิดในช่วงเวลาหลังจากการละหมาดอิซาจนถึงซุบฮ์ ไม่ได้มีภารกิจอื่นใด ดังนั้นจึงเป็นโอกาสอันเหมาะสมที่พวกเขาจะใช้เป็นสถานที่พักพิง พักผ่อนค้างคืนตามธรรมชาติที่อัลลอฮ์ได้สร้างขึ้นมา อาจเป็นไปได้ว่า การนอนพักค้างคืนในมัสญิด เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดสถานอัศศุฟพะฮ์ขึ้นมา

เปลี่ยนทิศทางการกบิลัต

ภายหลังจากที่ได้สร้างมัสญิดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ได้สร้างกบิลัต(ทิศทางการละหมาด)ไปในทิศทางบัยตุลอักมกคิส ซึ่งสถานที่ที่ได้สร้างขึ้นมานั้น เป็นกำแพงที่ปกปิดถึงพื้นดิน ความยาวตามแนวทิศทางการกบิลัต ประมาณ 70 ศอก ความกว้างประมาณ 60 ศอก และความสูงจากพื้นดินถึงหลังคาประมาณ 5 ศอก

ภายหลังจากมา หลังจากสืบเจ็ดเดือนของการอิญญ์เราะฮ์ ซึ่งตรงกับเดือนชะอฺบาน ในปีที่สองของการอิญญ์เราะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงอนุมัติให้เปลี่ยนทิศทางการกบิลัตไปยังนครมักกะฮ์

6. สถานที่ตั้ง และพื้นที่ของสถาบัน อัศศุฟพะฮ์

สถาบันอัศศุฟพะฮ์เดิมที เป็นกบิลัตเก่าของมัสญิดนบี ﷺ ก่อนการเปลี่ยนทิศทางการละหมาด ซึ่งจะอยู่ทางทิศเหนือของมัสญิด ภายหลังจากที่อัลลอฮ์อนุมัติ ให้เปลี่ยนทิศทางการกบิลัตทำให้สถานที่ดังกล่าวยังคงไว้เหมือนเดิม จึงเป็นสถานที่อัศศุฟพะฮ์ ซึ่งมีเนื้อที่โดยประมาณแล้ว จะมีความยาว 35 เมตร มีความกว้าง 30 เมตร และมีความสูง 2.5 เมตร หลังคาทำจากใบอินทผลัม ไม่มีกำแพงล้อมรอบ

7. ชาวอัศศุฟพะฮุ.

1. มุฮาญีรีน

ชาวอัศศุฟพะฮุโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้ที่อพยพมาจากนครมักกะฮะฮุมายังนครมะดีนะฮุ ซึ่งพวกเขาเหล่านั้น ขอมเสียดสละทั้งทรัพย์สิน เงินทอง และญาติมิตร เพราะเพื่อต้องการความโปรดปรานจากเอกอองศ์อัลลอฮุ ﷻ

2. ชาวอันศอรุ

นอกเหนือจากบรรดามุฮาญีรีน และผู้คนที่ไม่มีที่พักแล้ว ยังมีผู้คนจากชาวอันศอรุ ที่ยอมเสียดสละมาพัก ณ สถาบันอัศศุฟพะฮุ ด้วยความยินดีและการขอใช้ชีวิตแบบสมถะ ทั้งๆที่พวกเขาไม่จำเป็นเช่นนั้น และพวกเขาก็มีบ้านพักที่มะดีนะฮุ เช่น กะอับ อิบนูมาลิก อัลอันซอรีย์ หันซอลละฮุ อิบนู อีบอามิร อัลอันซอรีย์ และหารีชะฮุ อิบนู อัลนุอุมาน อัลอันซอรีย์ และคนอื่นๆ (Akram Diya' al-'Umarīy 1998 :1 / 259) ที่ต้องการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย และต้องศึกษาหาความรู้ ภายใต้วรรณแห่งสถาบันแห่งนี้

3. ผู้คนจากสถานที่ต่างๆ (الأوفاض)

กลุ่มคนที่พักอาศัย ณ สถานที่แห่งนี้ได้เดินทางมาจากกลุ่มเผ่าต่างๆอย่างหลากหลาย ซึ่งได้มารวมตัวกัน ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จึงเรียกพวกเขาว่า (الأوفاض) ซึ่งพวกเขาเหล่านี้ จะมาจากสถานที่อื่นหลากหลาย เพราะเพื่อเข้ารับนับถืออิสลาม และเพื่อต้องการศึกษาหาความรู้ ภายในสถาบันแห่งนี้

8. จำนวนของชาวอัศศุฟพะฮุ

ชาวอัศศุฟพะฮุจะมีจำนวนที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและสถานการณ์ พวกเขาจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อมีกลุ่มคนจากสถานที่ต่างๆได้อพยพมายังเมืองมะดีนะฮุ แต่จะมีจำนวนลดลงเมื่อไม่มีผู้คนที่อพยพ แต่จำนวนของพวกเขาโดยปกติแล้วจะอยู่ราวประมาณเจ็ดสิบกกว่าคน ซึ่งบางครั้งก็จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนมาช่วงหนึ่ง ท่านสะอูด อิบนู อุบาตะฮุ เขาคนเดียวได้ต้อนรับชาวอัศศุฟพะฮุถึงแปดสิบคน ซึ่งไม่รวมกับเศาะหาบะฮุท่านอื่นๆที่ได้ต้อนรับจำนวนคนที่เหลืออีก

แต่โดยรวมแล้ว จำนวนของชาวอัศศุฟพะฮุทั้งหมด ตั้งแต่ที่ได้มีการสร้างสถาบันแห่งนี้จนถึงการพิชิตนครมักกะฮุซึ่งเป็นช่วงสุดท้าย จำนวนของพวกเขามีประมาณ สี่ร้อยกว่าคน

9.ความเป็นอยู่ของชาวอัศศุฟะฮะฮฺ

ชาวอัศศุฟะฮะฮฺ จะใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ซึ่งพวกเขาจะหมกมุ่นอยู่กับความรู้ การอิติกาฟในมัสญิดเพื่อทำอิบาดะฮฺ และจะใช้ชีวิตอย่างสมถะ ซึ่งเมื่อพวกเขาอยู่คนเดียว ก็จะทำการละหมาด อ่านอัลกุรอาน และศึกษาเกี่ยวกับอายะฮฺจากอัลกุรอาน และรำลึกถึงอัลลอฮฺตลอดเวลา ซึ่งบางคนก็จะศึกษาเกี่ยวกับการเขียน จนครั้งหนึ่งพวกเขาได้มอบธนูให้กับอุบาตะฮฺ อิบน์ ซอมิต เพราะได้สอนพวกเขาเกี่ยวกับอัลกุรอาน และการเขียน (Akram al-'Umariy 1983:96)

เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม

ชาวอัศศุฟะฮะฮฺ จะมีเสื้อผ้าแต่พอเพียง ซึ่งไม่มีคนใดในหมู่พวกเขาที่สวมเสื้อผ้าครบชุด เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วพวกเขาจะสวมแต่ส่วนล่าง หรือผ้าถุงผืนเดียวเท่านั้น และเป็นผ้าที่พอที่จะปกปิดเอวเราะฮฺบางส่วนเท่านั้น ซึ่งพวกเขาจะต้องคอยระวังอยู่ตลอดเวลาเพื่อไม่ให้เห็นเอวเราะฮฺที่อาจจะเปลือยออกมา

อาหารและเครื่องดื่ม

1. อินทผลัม ซึ่งถือว่าเป็นอาหารหลักสำหรับพวกเขา
2. เนื้อย่าง ขนมปัง
3. นม
4. ชะรีด (คือ การนำขนมปังมาแบ่งเป็นชิ้นๆ แล้วนำไปใส่ในซุบเนื้อ หรือใส่ในนม)
5. ญะซีชะฮฺ (ขนมไส้เนื้อ) ฮีชะฮฺ (อินทผลัมกวน)

10.แนวคิดต่างๆที่มีต่อชาวอัศศุฟะฮะฮฺ

1.แนวคิดที่อ้างว่าชาวซุฟีย์ มาจาก ชาวอัศศุฟะฮะฮฺ

สำหรับแนวคิดที่อ้างว่าชาวซุฟีย์นั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับชาวอัศศุฟะฮะฮฺสมัยนบี ﷺ และมีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ เป็นแนวคิดที่คลาดเคลื่อน

ประเด็นที่หนึ่ง : การพาดพิงชาวซุฟีย์ว่ามาจากชาวอัศศุฟะฮะฮฺนั้น ถือว่าผิด เพราะถ้อยคำนั้นแล้ว ต้องเรียกพวกเขาว่า (صُفِيّ) ไม่ใช่ (الصوفية)

ประเด็นที่สอง : ชาวอัศศุฟะฮะฮฺจะมีจำนวนไม่แน่นอน บางครั้งก็จะเพิ่มขึ้น และบางครั้งก็จะลดจำนวนลง บางคนในหมู่พวกเขา เมื่อได้มาซึ่งทรัพย์สินและบ้านพักก็จะออกจากสถานที่แห่งนี้ และไม่ได้เจาะจงเฉพาะชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่พวกเขานั้นเป็นคนหลากหลายกลุ่มที่มารวมตัวกัน

2.แนวคิดที่อ้างว่าชาวอัสศุฟพะฮุ ไม่ได้ทำอะไรนอกจากขอบริจาค และขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น แนวคิดดังกล่าวนี้สามารถตอบได้หลายประเด็นด้วยกัน คือ

ประเด็นแรก คือ ผู้ยากไร้ในบรรดาชาวอัสศุฟพะฮุ นั้น พวกเขาจะหารายได้ ทุกวิถีทาง เมื่อมีโอกาส แต่ไม่ทำให้พวกเขานั้นทอดทิ้งสิ่งที่จำเป็นกว่าคือการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ (อิบาดะฮ์) หรือสิ่งที่นำมาซึ่งความโปรดปรานจากอัลลอฮ์

ประเด็นที่สอง คือ พวกเขาจะไม่ไปเดินขอทานหรือไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น แต่ท่านนบี ﷺ เองเป็นฝ่ายส่งตัวแทนเพื่อนำสิ่งของที่ท่าน ﷺ มีไปมอบแก่พวกเขา โดยส่วนใหญ่แล้ว คนพวกนี้มีความจำเป็นจริงๆ แต่เขาไม่สามารถที่จะทำงานเพื่อหารายได้ด้วยตนเองได้

ประเด็นที่สาม คือ ชาวอัสศุฟพะฮุ และคนอื่นๆ(ในบรรดาเศาะหาบะฮ์) ไม่ใช่คนที่จมปลักอยู่กับการขอบริจาคเป็นหลัก โดยที่ไม่ได้พยายามทำอะไรเลย

ประเด็นที่สี่ คือ ท่าน Ibn al-Jauziy (1985:1/201) ได้กล่าวว่า “และคนพวกนี้(ชาวอัสศุฟพะฮุ) แท้จริงแล้วเขาได้อาศัยพักในมัสญิดด้วยเพราะเหตุจำเป็น และพวกเขาได้รับบริจาคเพราะเหตุจำเป็น ซึ่งภายหลังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้เปิดประตูแห่งชัยชนะให้กับมุสลิมแล้ว พวกเขาก็ได้ออกจากสถานที่ดังกล่าว”

3.แนวคิดที่ว่า ท่านนบี ﷺ ได้มาขออนุญาตต่อชาวอัสศุฟพะฮุ

ท่าน Ibn Taimiyah(1995) ได้ตอบไปว่า “คำพูดดังกล่าวนี้เป็นคำพูดที่โกหกอันมหาศาลต่อท่านนบี ﷺ และต่อชาวอัสศุฟพะฮุ เพราะแท้จริงแล้ว ชาวอัสศุฟพะฮุ ไม่มีประตูให้ขออนุญาตเสียด้วยซ้ำ

4. แนวคิดที่กล่าวว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้บอกความลับแก่ชาวอัสศุฟพะฮุ ซึ่งเป็นวะหฺยูที่พระองค์ได้ประทานให้กับท่านนบี ﷺ ในช่วงเช้าของการมึรอรอญ์ โดยไม่ได้บอกไว้กับท่านนบี ﷺ และสำหรับอัลลอฮ์นั้นมีผู้ที่ถูกคัดสรรเฉพาะ ซึ่งพวกเขามีความสัมพันธ์กับอัลลอฮ์นอกเหนือจากแนวทางของท่านนบี ﷺ ซึ่งคนที่ได้รู้เรื่องโกหก(อุปโลกน์)นี้ขึ้นมา เขาคงไม่รู้จักรักการโกหก เพราะเนื่องจากสถานที่อัสศุฟพะฮุเกิดขึ้นที่มะดีนะฮ์ และการมึรอรอญ์เกิดขึ้นที่มักกะฮ์ ด้วยหลักฐานจากอัลกุรอานและอัซซุนนะฮ์และการเห็นพ้องของปวงปราชญ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทราบกันดีในหมู่ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ว่า ชาวอัสศุฟพะฮุ นั้นพวกเขาก็เสมือนคนทั่วไปกับท่านนบี ﷺ ซึ่งไม่มีคนใดในหมู่เศาะหาบะฮ์ที่มีแนวทางอื่นในการสัมพันธ์กับอัลลอฮ์นอกจากการเคารพท่านนบี ﷺ เท่านั้น”

ท่าน Ibn Taimiyah (1995) ได้กล่าวว่า “และใครที่กล่าวว่าพวกเขา(ชาวอศุฟพะฮุ) รับรู้เกี่ยวกับวะหฺยี่ที่อัลลอฮฺประทานแก่ท่านนบี ﷺ ในวันมีรฺอจฺญ์นั้นถือว่าการกุเรื่องโกหก และคนที่กุเรื่องนี้จะถูกสาปแช่ง”

5.แนวคิดที่กล่าวว่า ชาวอศุฟพะฮุไม่ได้เข้าร่วมการญิฮาดในหนทางของอัลลอฮฺพร้อมกับท่านนบี ﷺ

สำหรับคนที่อ้างว่าชาวอศุฟพะฮุไม่ได้เข้าร่วมการญิฮาด ถือเป็นคำอ้างที่ปลอดความรู้และทางนำ เพราะชาวอศุฟพะฮุเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่จะเข้าร่วมการญิฮาด เพราะพวกเขา(ชาวอศุฟพะฮุ)เคยถูกสังหารในเหตุการณ์ (بئر معونة) วันเดียวถึงเจ็ดสิบคน ทำให้ท่านนบี ﷺ รู้สึกเศร้าสลด และได้อ่านกุนุตถึงหนึ่งเดือน ดูอาอฺร์สาปแช่งต่อผู้ที่สังหารพวกเขา

6.แนวคิดที่กล่าวว่า ชาวอศุฟพะฮุมีความประเสริฐเหนือกว่าสิบคนที่ได้รับข่าวดีว่าได้เข้าสวรรค์และคนอื่นๆ

การยกระดับความประเสริฐของชาวอศุฟพะฮุเหนือกว่าสิบคนที่ได้รับแจ้งข่าวดีว่าได้เข้าสวรรค์นั้น ถือเป็นแนวคิดที่ผิดพลาดและคลาดเคลื่อน เพราะคนที่ประเสริฐที่สุดในประชาชาตินี้ที่รองลงมาจากท่านนบี ﷺ คือท่านอับบู่บกรฺ ท่านอุมร์ฺ ท่านอูษมานและท่านอาลี และบรรดานักชุรอทั้งหลาย

7.มีแนวคิดที่ว่า พวกเขาชาวอศุฟพะฮุ จะรวมตัวกันเพื่อฟังการอ่านกลอน และพวกเขาจะเดินร่ำตามท่านอง

การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่มีเสาะหาบะฮฺท่านใดที่ได้ทำอย่างนั้น ไม่ใช่ในหมู่ชาวอศุฟพะฮุ และไม่ใช่ในหมู่คนอื่นๆ และไม่ใช่ในหมู่ตาบิอิน และแม้แต่สามศตวรรษแรกที่ท่านนบี ﷺ แต่การรวมตัวของพวกเขา คือการรวมตัวเพื่อสดับฟังอัลกุรอาน ซึ่งเป็นสิ่งที่เสาะหาบะฮฺในหมู่ชาวอศุฟพะฮุ และคนอื่นๆ ได้กระทำ

7.การจัดการศึกษาอิสลามในสถาบันอศุฟพะฮุ

1.หลักสูตรการศึกษาในสถาบันอศุฟพะฮุ

1.อัลกุรอานและตัจญ์วีด

อัลกุรอานจึงถือว่าเป็นหลักสูตรอันดับต้นๆ ที่ชาวอศุฟพะฮุได้ตระหนักและให้ความสำคัญ ซึ่งพวกเขาจะใช้ชีวิตอยู่กับการอ่าน และศึกษาอัลกุรอานอยู่ตลอดเวลา

2- อัลหะดีษ

อัลหะดีษ จึงถือว่าเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่ได้ศึกษาในสถาบันอัศศุฟพะฮะฮ์แห่งนี้ จึงไม่แปลกที่สถาบันแห่งนี้สามารถผลิตนักปราชญ์ในสาขาวิชาดังกล่าวเช่นท่านอบีสุร็อยเราะฮ์

3- คุณธรรมจริยธรรมและการขจัดเกลียดใจ

ท่านนบี ﷺ จะคอยตักเตือนพวกเขาเมื่อใดที่มีโอกาส และจะคอยส่งเสริมให้พวกเขามีคุณธรรม และจริยธรรมอันดีงามอยู่ตลอดเวลา

4.หลักศรัทธา (อะกีดะฮ์)

ท่านนบี ﷺ จะกำชับให้ชาวอัศศุฟพะฮะฮ์มีความศรัทธาที่หนักแน่นในจิตใจพวกเขา โดยให้พวกเขานั้นศรัทธาต่อสิ่งตอบแทนที่พึงจะได้รับมาในโลกหน้า(อาคิเราะฮ์) ซึ่งครั้งหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้เข้าไปเยี่ยมพวกเขา ในขณะที่พวกเขากำลังทำหะละเกาะฮ์อัลกุรอาน และรำลึกวันแห่งปรโลก ท่านนบี ﷺ ได้เข้าไปยังพวกเขา และได้นั่งพร้อมกับพวกเขา พร้อมให้กำลังใจแก่พวกเขา และกล่าวว่า “แท้จริงแล้วผู้ยากไร้จะได้เข้าสวรรค์ก่อนผู้ที่ร่ำรวยด้วยเวลาครึ่งวัน คือห้าร้อยปีของเวลาโลก

5- การเขียน

ชาวอัศศุฟพะฮะฮ์จึงให้ความสำคัญ และตระหนักเกี่ยวกับการฝึกเขียน พวกเขาได้มอบรางวัลให้แก่ครูที่ได้สอนเขาให้กับพวกเขา ทั้งๆที่พวกเขานั้นไม่มีมีทรัพย์สินอะไรมากมาย

8.รูปแบบการจัดการศึกษาในสถาบันอัศศุฟพะฮะฮ์

รูปแบบการจัดการศึกษาในสถาบันแห่งนี้ออกเป็น 2 รูปแบบหลักๆ ดังต่อไปนี้

1.รูปแบบเป็นทางการ

การศึกษาเชิงรูปแบบทางการหมายถึง การจัดการศึกษาโดยมีการนัดแนะกันไว้ล่วงหน้า หรือมีการจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม(หะละเกาะฮ์) เป็นรูปเป็นร่างอย่างชัดเจน เช่นการรวมตัวกันของชาวอัศศุฟพะฮะฮ์ในสถาบันดังกล่าว โดยมีการจัดทำหะละเกาะฮ์ มีการอ่านอัลกุรอาน มีตัวแทนหนึ่งคนในหมู่พวกเขาจะเป็นผู้อ่าน หรืออรรถาธิบาย ส่วนคนอื่นๆจะสดับฟังอย่างตั้งใจ อีกรูปแบบหนึ่งของชาวอัศศุฟพะฮะฮ์ คือการศึกษาอัลกุรอาน โดยท่านนบี ﷺ จะเป็นคนคอยจัดตารางให้กับพวกเขา บางครั้ง ท่านนบี ﷺ จะเป็นคนสอนพวกเขาเอง แต่บางครั้งท่านนบี ﷺ จะจัดให้พวกเขาไปเรียนกับเศาะหาบะฮ์ของท่าน

2.รูปแบบไม่เป็นทางการ

การศึกษาแบบไม่เป็นทางการ คือการศึกษาโดยที่ไม่ได้จัดตารางไว้ล่วงหน้า หรือ การศึกษาจะเป็นในรูปแบบตัวต่อตัว หรือตามสถานการณ์ หรือตามอัธยาศัย ซึ่งการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวนี้ จะพบบ่อยในหมู่ชาวอัศศุฟพะฮุ และบรรดาเศาะหาบะฮุท่านอื่นๆ

9.บทบาทของชาวอัศศุฟพะฮุ

1- บทบาททางการศึกษา

ชาวอัศศุฟพะฮุจะใช้ชีวิตอยู่กับการศึกษา รับฟังการบรรยายของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮุคนอื่นๆ พวกเขาจะตระหนักและให้ความสำคัญในด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก จนสามารถผลิตผู้รู้ นักปราชญ์ในแขนงวิชาต่างๆ เช่น ท่านอบีสุร็อยเราะฮุ ซึ่งเป็นที่รู้จักในเรื่องของการท่องจำหะดีษ โดยหะดีษของท่านที่ได้ท่องจำนั้นมากถึงห้าพันสามร้อยเจ็ดสิบสี่หะดีษ

นอกจากเป็นที่รู้จักในเรื่องของการรายงานหะดีษแล้ว ในหมู่ชาวอัศศุฟพะฮุก็ยังมีผู้ที่รู้จักในเรื่องของอัลกุรอานและการท่องจำเช่น ท่านอับดุลลอฮุ อิบนุ มัซอูด ซึ่งวิธีการอ่านอัลกุรอานของอิบนุ มัซอูด ถือเป็นต้นแบบสำหรับมุสลิมทุกคน เพราะการอ่านของท่านนั้นมีส่วนคล้ายกันกับที่อัลกุรอานถูกประทานลงมา

ท่านกะอับ อิบนุ มาลิก ซึ่งเป็นที่รู้จักในเรื่องของการแต่งกลอน ซึ่งครั้งหนึ่งท่านได้ประพันธ์กลอนเพื่อสร้างกำลังใจให้กองทัพของมุสลิมที่เตรียมตัวเพื่อไปทำสงคราม ท่านนบี ﷺ จึงชมเชยแก่ท่านและกล่าวว่า “อัลลอฮุ ได้ขอบคุณแก่เจ้าในคำพูดของเจ้าครั้งนี้”

2- บทบาทด้านการเผยแพร่ (การดะวะฮุ)

การดะวะฮุเผยแพร่ศาสนานั้นเป็นภารกิจหลักของชาวอัศศุฟพะฮุ ซึ่งพวกเขาจะคอยให้คำตักเตือนเศาะหาบะฮุคนอื่นๆ เพื่อไม่ให้หมกมุ่นอยู่กับการิจคุณยา และจะให้คำสั่งเสียแก่พวกเขาเมื่อมีโอกาสนั้นสมควร ดังเช่นท่านอบูสุร็อยเราะฮุ ซึ่งท่านนั้นเปรียบเสมือนผู้ที่คอยตักเตือนให้กับผู้อื่นๆ คอยชักชวนพวกเขาสู่สิ่งดีงาม และห้ามปรามพวกเขาจากสิ่งชั่วร้าย

3- บทบาทด้านการบริการสังคม

ชาวอัศศุฟพะฮุ จะคอยรับใช้ และให้บริการแก่ท่านนบี ﷺ ตลอดเวลาโดยไม่เคยถนอมแรงเลยแม้แต่น้อย เช่น ท่านอัสมาอู อิบนุ ฮาริสะฮุ และท่านอบีสุร็อยเราะฮุ และคนอื่นๆ ซึ่งพวกเขาจะคอยรับใช้ให้บริการแก่ท่านนบี ﷺ ตลอดเวลาที่ท่านนบี ﷺ ประสงค์

4-บทบาทด้านการปกป้อง (ญีฮาด)

ชาวอัศศุฟพะฮะฮ์ ไม่เพียงจะหมกมุ่นกับการศึกษาเล่าเรียน แต่พวกเขายังมีบทบาททางสังคมและการปกป้องประเทศจากการรุกรานอีกด้วย สำหรับผู้ที่อ้างว่าพวกเขาเหล่านั้นได้หนีจากการทำสงครามหรือปกป้องประเทศถือว่าเป็นการใส่ร้ายที่ผิดอันร้ายแรง เพราะพวกเขาคือเสาะหาบะฮะฮ์ ซึ่งเราในฐานะที่เป็นมุสลิม วาญิบ(จำเป็น)ที่จะต้องปกป้องซึ่งฐานะ และศักดิ์ศรีของพวกเขา

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษา การศึกษาอิสลามในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ กรณีศึกษาอัศศุฟพะฮะฮ์ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. การศึกษาในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาอิสลาม ที่เราสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาในสมัยปัจจุบันได้ จากการวิจัยเห็นว่า การศึกษาในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่ได้แยกแยะระหว่างวิชาการศาสนาและวิชาสามัญอย่างที่เราได้ปฏิบัติกัน ณ ปัจจุบัน แต่จะถือว่า ทุกวิชาหรือทุกศาสตร์นั้น ล้วนเป็นศาสตร์ของศาสนาโดยสิ้นเชิง

2. อัศศุฟพะฮะฮ์ถือว่าเป็นสถาบันการศึกษาอิสลามอีกสถาบันหนึ่งที่ได้กำเนิดขึ้นในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยสถาบันแห่งนี้เอง ที่สามารถผลิตนักปราชญ์ในแขนงวิชาการต่างๆ พวกเขาจะใช้ชีวิตอยู่กับการศึกษา การเข้าใกล้กับอัลลอฮ์อยู่ตลอดเวลา และห่างไกลจากผลตอบแทนเล็กน้อยจากทางโลก จากการวิจัยเห็นว่า การจัดการศึกษาอิสลาม ควรมีการจัดระบบการศึกษาที่ควบคู่กันระหว่างวิชาการ กับการอบรมคุณแลในด้านคุณธรรมจริยธรรม เพราะถ้าการจัดการศึกษาใดที่เน้นหนักในส่วนของวิชาการเพียงอย่างเดียว ก็ถือว่าการจัดการศึกษานั้นยังไม่บรรลุผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ และถ้าการจัดการศึกษาใดที่เน้นหนักในส่วนของการอบรมคุณแลเพียงอย่างเดียวโดยที่ละเลยในส่วนของวิชาการ ก็จะทำให้การศึกษานั้นไม่บรรลุผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์เช่นกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาอิสลามควรเน้นหนักทั้งสองด้านควบคู่กันไป ทั้งทางด้านวิชาการ และการอบรมคุณแลในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมอย่างใกล้ชิด

3. สถาบันอัศศุฟพะฮะฮ์ไม่เพียงเป็นสถานที่สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทอันหลากหลายต่อสังคมมุสลิม ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาอิสลามนั้น ไม่เพียงแต่ให้ผู้เรียนหมกมุ่นกับการศึกษาเล่าเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ทางสถาบันจะต้องมีการจัดกิจกรรมในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริการชุมชน เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริการวิชาการให้กับชุมชน และอีกหลายๆกิจกรรมที่เราสามารถนำมาปฏิบัติร่วมกันได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษา การศึกษาอิสลามในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ กรณีศึกษาอัสศุฟฟะฮฺ พบว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอิสลามเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งท่าน ﷺ จะเน้นหนักในส่วนของศาสตร์ที่มาจากวะฮฺยู อันได้แก่ ศาสตร์จากอัลกุรอาน และอัลหะดีษ แต่ท่านนบี ﷺ ก็ไม่ละเลยศาสตร์ที่มาจากประสบการณ์ หรือศาสตร์ทางโลก เพราะทั้งสองศาสตร์ล้วนเป็นศาสตร์ของอิสลาม โดยทั้งสิ้น

อัสศุฟฟะฮฺถือเป็นสถาบันการศึกษาอีกสถาบันหนึ่ง ที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ความสำคัญ ให้การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และคอยให้การศึกษารเรียนรู้ แก่พวกเขาอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่เป็นทางการ โดยการนัดตารางเวลาไว้ล่วงหน้า แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว ท่านนบี ﷺ จะคอยให้การศึกษแก่พวกเขาทุกครั้งที่มีโอกาสอันควร ซึ่งคาดว่า สถาบันอัสศุฟฟะฮฺ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่มีส่วนคล้ายคลึงกับการจัดการศึกษาของสถาบันปอเนาะในสมัยปัจจุบัน ที่มีผู้สอน หรือเรียกว่า โต๊ะครู หรือบอบอ จะคอยให้การดูแลเอาใจใส่ผู้เรียน และคอยบ่มเพาะความรู้แก่ผู้เรียนตลอดระยะเวลาการใช้ชีวิตในสถาบัน โดยเน้นหนักในส่วนของคุณธรรม จริยธรรมและการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงเรียบง่าย และไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆจากทางโลก หรืออาจกล่าวอีกแง่หนึ่งว่า สถาบันอัสศุฟฟะฮฺเป็นจุดเริ่มของการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ที่ได้มีการพัฒนาจนกำเนิดเป็นสถาบันปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ณ ปัจจุบัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยภาคสนามเกี่ยวกับการประยุกต์การเรียนการสอนในอัสศุฟฟะฮฺมาใช้ในสถาบันการศึกษาของมุสลิมที่มีอยู่ในปัจจุบัน
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาในสมัยอัสศุฟฟะฮฺ